

Anonimizētā versija

Tulkojums

C-612/23 – 1

Lieta C-612/23

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

Iesniegšanas datums:

2023. gada 6. oktobris

Iesniedzējtiesa:

Oberlandesgericht Düsseldorf (Vācija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2023. gada 21. septembris

Prasītāja, apelācijas sūdzības iesniedzēja un atbildētāja apelācijas tiesvedībā:

Verbraucherzentrale Berlin e. V.

Atbildētāja, apelācijas sūdzības iesniedzēja un atbildētāja apelācijas tiesvedībā:

Vodafone GmbH

[..]

2023. gada 21. septembrī

[..]

**OBERLANDESGERICHT DÜSSELDORF [FEDERĀLĀS ZEMES
AUGSTĀKĀS TIESAS DISELDORFĀ]**

LĒMUMS

lietā

Verbraucherzentrale Berlin e. V., [..] Berlīne,

prasītāja, apelācijas sūdzības iesniedzēja un atbildētāja apelācijas tiesvedībā,

[..]

pret

Vodafone GmbH, [...] Diseldorfa,

atbildētāja, apelācijas sūdzības iesniedzēja un atbildētāja apelācijas tiesvedībā,

[..]

20. Zivilsenat des Oberlandesgerichts Düsseldorf [Federālās zemes Augstākās tiesas Diseldorfā 20. civillietu senāts [...]]

nolēma:

I.

Apturēt tiesvedību.

II.

Oberlandesgericht Düsseldorf uzdod Eiropas Savienības Tiesai šādu jautājumu par Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2002/22/EK (2002. gada 7. marts) par universālo pakalpojumu un lietotāju tiesībām attiecībā uz elektronisko sakaru tīkliem un pakalpojumiem (universālā pakalpojuma direktīva) 30. panta 5. punkta redakcijā, kāda formulēta Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/136/EK 1. panta 21. punktā, interpretāciju:

Vai ar “pirmo saistību posmu” ir jāsaprot tikai sākotnējā līguma darbības termiņš vai arī iespējamais līguma pagarinājums, kura pamatā ir pašreizēji gribas izteikumi, un kurš ir noslēgts un kura izpilde ir uzsākta noteiktu laiku pirms sākotnējā līguma darbības beigām, ja tā saturs, salīdzinot ar sākotnējo līgumu, ietver grozītus uzņēmēja un klienta pakalpojumus?

Pamatojums:

- 1 Prasītāja, patērētāju tiesību aizsardzības apvienība, kas ir tiesīga celt prasību tiesā, iebilst pret noteiktu atbildētājas, kas ir telekomunikāciju, tostarp mobilo sakaru, pakalpojumu sniedzēja, praksi attiecībā uz esošajiem klientiem, kā, piemēram, praksi, kas ir pastāvējusi divu klientu, proti, 1. un 2. klienta, gadījumā.
- 2 Klienti ar atbildētāju bija noslēguši sākotnējo līgumu ar noteiktu minimālo līguma darbības termiņu. Dažus mēnešus pirms šā sākotnējā līguma beigām 2018. gadā viņi vēlējās mainīt tarifu (1. klienta gadījumā no tarifa “*Vodafone Red 2016 S*” uz tarifu “*Vodafone Red L*”, bet 2. klienta gadījumā no nezināma tarifa uz “*allnet-Flat Max*” tarifu), kas bija saistīts ar jauna viedtālruņa iegādi par izdevīgāku cenu un augstāku ikmēneša maksājumu, un tādēļ vērsās atbildētājā sabiedrībā.
- 3 Lai gan “*Zusatzvereinbarung zum bestehenden Vertrag über Vodafone-Dienstleistungen*” [Papildvienošanās pie esošā Vodafone pakalpojumu līguma], ko pēc tam sagatavoja atbildētāja un parakstīja 1. klients, sākotnēji bija norādīts:

2

Anonimizētā versija

Jūs esat nolēmis iegādāties jaunu viedtālruni vai planšetdatoru par izdevīgāku cenu pirms minimālā līguma darbības termiņa beigām un tādējādi noslēgt jaunu līgumu. [...] [pirmajā dienā pēc sākotnējā līguma minimālā darbības laika beigām] jūsu līgumam sākas jauns minimālais līguma darbības termiņš, kas ir 24 mēneši. [...],

sadaļā “Tarifs” bija norādīts:

Tāpat kā līdz šim līgumam spēkā ir šis tarifs:

Red L mit Basic Phone [...],

un līdz ar to “jaunais” tarifs ar “jaunajām” cenām. Atbilstoši citam noteikumam jau līguma parakstīšanas dienā kā opcija bija jānodrošina papildu datu apjoms, kuru bija iespējams rezervēt tikai “Red L” abonentiem. 1. klients nekavējoties saņēma jaunu viedtālruni, un atbildētāja nekavējoties izrakstīja rēķinu par jauno tarifu. Pēc tam atbildētāja ieņēma nostāju, ka “papildvienošanās” 24 mēnešu līguma darbības termiņš nesākās jau tās parakstīšanas brīdī, bet gan tikai pēc vairākiem mēnešiem līdz ar sākotnējā līguma darbības izbeigšanos.

- 4 2. klienta “*Vertragsverlängerung*” [līguma pagarinājumā] [...] bija norādīts:

Līguma darbības sākums:

2018. gada 13. augusts

Līguma darbības termiņš: 26 mēnesis(-ši) [...]

2018. gada 13. augusts ir datums, kad 2. klients apmeklēja atbildētājas sabiedrības tirdzniecības vietu. Jaunais viedtālrunis tika nekavējoties izsniegts, un atbildētāja izrakstīja rēķinu par tarifu “*allnet-Flat Max*”, sākot no šīs dienas. Atbildot uz klienta iebildumu, ka līguma darbības termiņš pārsniedz 24 mēnešus, atbildētāja norādīja, ka sākotnējā līguma atlikušais darbības termiņš, kas vēl nebija beidzies, ir jāpieskaita 24 mēnešu minimālajam līguma darbības termiņam.

- 5 Prasītājs argumentēja, ka tādējādi klients tiek piesaistīts uz laikposmu, kas ir ilgāks par 24 mēnešiem, un ka tas ir pretrunā *Telekommunikationsgesetz* [Telekomunikāciju likuma; turpmāk tekstā – “TKG”] 43.b panta pirmajam teikumam tobrīd spēkā esošajā redakcijā, un katrā ziņā pretrunā arī *Bürgerliches Gesetzbuch* [Civilkodeksa; turpmāk tekstā – “BGB”] 309. panta 9. punkta a) apakšpunktam [par tādu vispārīgo darījumu nosacījumu spēkā neesamību, kuri paredz noteiktu līgumu darbības termiņu, kas otru līguma pusi piesaista ilgāk par diviem gadiem] tobrīd spēkā esošajā redakcijā. Tādēļ viņš lūdza

uzdot atbildētājai

I.

[..] turpmāk savas komercprakses ietvaros attiecībā uz patērētājiem telekomunikāciju līgumos atturēties

1.

līguma maiņas gadījumā slēgt vienošanās, saskaņā ar kurām jaunā telekomunikāciju līguma minimālais darbības termiņš ir 24 mēneši, kura atskaite sākas tikai pēc iepriekšējā telekomunikāciju līguma minimālā darbības termiņa beigām, [..] [šeit un turpmāk tekstā ir svītrotas atsauces uz pielikumiem, kuros ietverta abu konkrēto gadījumu dokumentācija], ciktāl jaunais telekomunikāciju līgums ir jāaktivizē vēl pirms iepriekšējā telekomunikāciju līguma darbības beigām, ja tas [..] noved pie tā, ka tādējādi klients tiek līgumiski piesaistīts ilgāk nekā uz 24 mēnešiem;

pakārtoti –

līguma maiņas gadījumā slēgt vienošanās, saskaņā ar kurām jaunā telekomunikāciju līguma darbības termiņš otru līguma pusi piesaista uz diviem gadiem, kuru atskaite sākas tikai pēc tam, kad ir beidzies iepriekšējā telekomunikāciju līguma minimālais darbības termiņš, [..] ciktāl aktivizēšana ir jāveic vēl pirms iepriekšējā telekomunikāciju līguma darbības beigām, ja tas [..] noved pie tā, ka tādējādi klients tiek līgumiski piesaistīts ilgāk nekā uz 24 mēnešiem, ja vien tās nav individuālas vienošanās;

un/vai

2.

rēķinos un/vai telekomunikāciju līgumu grozījumu apstiprinājumos norādīt minimālā līguma darbības termiņa beigu datumu mēnešos, kas patērētāju piesaista līgumam ilgāk nekā uz 24 mēnešiem, [..]

pakārtoti –

rēķinos un/vai telekomunikāciju līgumu grozījumu apstiprinājumos norādīt minimālā līguma darbības termiņa beigu datumu un/vai minimālā līguma darbības termiņa ilgumu mēnešos, tādējādi radot darbības laiku, kas patērētājam ir saistošs ilgāk par diviem gadiem, ja vien tā nav individuāla vienošanās, [..]

un/vai

3.

gadījumā, ja līgums tiek grozīts pirms iepriekšējā telekomunikāciju līguma minimālā darbības termiņa beigām, atsaukties uz to, ka 24 mēnešu līguma darbības termiņam, kas sākas līdz ar jauno telekomunikāciju līgumu, tiek pieskaitīts iepriekšējā telekomunikāciju līguma atlikušais darbības termiņš [..].

[..]

4

- 6 Atbildētāja lūdza prasību noraidīt. Tā argumentēja, ka runa ir tikai par līguma pagarināšanu uz savstarpējas vienošanās pamata, uz ko neattiecas nedz Telekomunikāciju likuma 43.b panta pirmais teikums tobrīd spēkā esošajā redakcijā, nedz Civillikuma 309. panta 9. punkta a) apakšpunkts. Vispārīgo darījuma nosacījumu pārskatīšana nenotiekot, jo runa esot par individuālu vienošanos.
- 7 Ar pārsūdzēto spriedumu *Landgericht* [apgabaltiesa] sprieda atbildētājam nelabvēlīgi atbilstoši I.1. un I.2. punktā [...] izvirzītajiem pakārtotajiem prasījumiem. Pamatojumā tā norādīja: ar darbībām, pret kurām tiek iebilsts, netiekot pārkāpti iepriekš minētie noteikumi; tajos paredzētie aizliegumi attiecoties tikai uz sākotnējo līgumu ilgumu, nevis uz tādu turpmāko līgumu ilgumu, par kuriem, neraugoties uz līguma satura grozījumiem, šajā gadījumā esot runa. Tomēr vienošanās esot uzskatāmas par vispārīgiem darījumu nosacījumiem, kuri esot pretrunā *BGB* 307. pantam [par tādu vispārīgo darījumu nosacījumu spēkā neesamību, kas pretēji godprātības prasībām ir nepamatoti neizdevīgi līgumslēdzējai pusei]; pārbaudot, vai tie ir prettiesiski, esot jāņem vērā *BGB* 309. panta 9. punkta a) apakšpunkta vērtējums.
- 8 Abi lietas dalībnieki vērsas pret šo spriedumu, ciktāl tie tiek nelabvēlīgi ietekmēti, [...]
- 9 Pirmajā tiesvedībā Senāts apmierināja prasītāja apelācijas sūdzību un noraidīja atbildētājas apelācijas sūdzību. Tiesa konstatēja, ka ar attiecīgo atbildētāja rīcību tiek pārkāpti iepriekš minētie noteikumi, it īpaši, ja to interpretē, ņemot vērā attiecīgās direktīvas. *Bundesgerichtshof* (Federālā augstākā tiesa) atcēla šo spriedumu, jo, pamatojoties uz tajā laikā iesniegtajiem dokumentiem, nevarēja pieņemt, ka grozītajai pakalpojumu apmaiņai saskaņā ar “papildu līgumiem” bija jāsākas jau tirdzniecības vietas apmeklējuma dienā, jo līgumā, kas noslēgts ar 1. klientu, ietvertais formulējums drīzāk liecināja, ka pakalpojumu apmaiņa sāksies tikai pēc sākotnējā līguma termiņa beigām. Ar 2. klientu saistītais [dokuments] esot uzskatāms nevis par pašu līguma dokumentu, bet tikai par atbildētājas līguma apstiprinājumu. Tiesa nodeva lietu atpakaļ Senātam lietas faktisko apstākļu precizēšanai.
- 10 Senāts turpinājumā precizēja lietas faktiskos apstākļus. [...]
- 11 [...] [Par jautājumu par to, kad attiecīgās strīda pamatā esošās vienošanās paredz grozīto pakalpojumu apmaiņas sākšanu. Iesniedzējtiesa – it īpaši pamatojoties uz vienošanos faktisko izpildi – pieņem, ka bija jābūt tā, ka atbildētājas “papildvienošanās” un “līguma pagarinājums” ar tās klientiem atbilstoši abu līgumslēdzēju pušu vienprātīgai gribai stājas spēkā un to izpilde tiek sākta jau dienā, kad klienti apmeklēja atbildētājas sabiedrības tirdzniecības vietu].
- 12 Šajā kontekstā rodas prejudiciālais jautājums. Saskaņā ar galvenajiem prasījumiem prasība ir pamatota, ja ar praksi, pret kuru tiek iebilsts, ir pārkāpts

Telekomunikāciju likuma 43.b panta pirmais teikums tobrīd spēkā esošajā redakcijā. Minētais noteikums bija formulēts šādi:

Starp patērētāju un publiski pieejamu telekomunikāciju pakalpojumu sniedzēju noslēgta līguma pirmais minimālais saistību posms nedrīkst pārsniegt 24 mēnešus.

Ar šo noteikumu ir transponēts Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2002/22/EK (2002. gada 7. marts) par universālo pakalpojumu un lietotāju tiesībām attiecībā uz elektronisko sakaru tīkliem un pakalpojumiem (universālā pakalpojuma direktīva) 30. panta 5. punkts redakcijā, kāda formulēta Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/136/EK 1. panta 21. punktā, proti, šādi:

Dalībvalstis nodrošina, ka līgumi, ko patērētāji ir noslēguši ar uzņēmējiem, kas nodrošina elektronisko komunikāciju pakalpojumus, neatļauj pirmo saistību posmu, kas ir ilgāks par 24 mēnešiem.

Direktīvas 2009/136/EK 47. apsvērumā šajā ziņā bija norādīts:

Lai pilnībā izmantotu konkurences vides piedāvātās priekšrocības, patērētājiem jābūt iespējai izdarīt izvēli, pamatojoties uz informāciju, un mainīt pakalpojumu sniedzēju, kad tas ir patērētāju interesēs. Ir svarīgi nodrošināt, lai patērētājus šādā gadījumā nekavētu tiesiski, tehniski vai praktiski šķēršļi, tostarp līguma nosacījumi, procedūras, maksājumi u.c. Tas neizslēdz iespēju līgumā ar patērētāju noteikt samērīgu minimālo līguma termiņu.

Tādējādi Telekomunikāciju likuma 43.b panta pirmais teikums bija jāinterpretē saskaņā ar direktīvu.

- 13 Vispirms ir jānorāda, ka jautājums par to, no kura brīža sākas 24 mēnešu laikposms – jau no līguma noslēgšanas brīža vai tikai no saskaņotā pakalpojumu sniegšanas sākuma brīža – šajā tiesvedībā nerodas. Lai gan saskaņā ar uzskatu, kas iepriekš izklāstīts kā pirmais, pret atbildētājas praksi katrā ziņā būtu jāiebilst, jo starp līguma noslēgšanas brīdi un saskaņotajām līguma darbības termiņa beigām katrā ziņā ir vairāk nekā 24 mēneši, šāda veida pārkāpums nav prasījuma priekšmets.
- 14 Turklāt Direktīvas (ES) 2018/1972 105. panta 1. punkta noteikumam, ar ko aizstāj Direktīvas 2002/22/EK 30. panta 5. punktu, un noteikumam, ar kuru to transponē kopš 2021. gada 1. decembra spēkā esošajā Telekomunikāciju likuma jaunās redakcijas 56. pantā, nav tiešas nozīmes. Saskaņā ar Vācijas tiesību aktiem prasību par darbības pārtraukšanu, pamatojoties uz praksi, pret kuru ir iebilsts, var apmierināt tikai tad, ja šāda prakse jau tobrīd ir bijusi prettiesiska. Tādējādi pašreizējai tiesiskajai situācijai var būt ne vairāk kā netieša nozīme, no jaunās tiesiskās situācijas radītajām izmaiņām izdarot secinājumus par iepriekš spēkā esošo tiesisko situāciju.

- 15 Vācijā nevalda vienprātība attiecībā uz to, kas ir jāsaprot ar “pirmo saistību posmu”.
- 16 Viens no viedokļiem ir tāds, ka tas nozīmē tikai “sākotnējo līgumu”. Tādējādi 24 mēnešu ierobežojums attiecas tikai uz pašu pirmo līgumu. Ja līgums tiek turpināts, šo ierobežojumu nepiemēro. Tas tā ir gan gadījumā, ja līgums turpinās – kā tas ir paredzēts jau no paša sākuma – tā neuzteikšanas dēļ (šajā ziņā ierobežojumi tomēr izriet no Direktīvas 93/13/EK pielikuma [1. punkta] h) [apakšpunkta] un noteikuma, ar kuru to transponē Civilt kodeksa 309. panta 9. punkta b) apakšpunktā, un tagad no Direktīvas (ES) 2018/1972 105. panta 3. punkta un noteikuma, ar kuru to transponē Telekomunikāciju likuma jaunajā redakcijā 56. panta 3. punktā), gan gadījumā, ja līguma darbības termiņa pagarināšanas pamatā ir pušu pašreiz savstarpēji paustie gribas izteikumi. Saskaņā ar šo uzskatu tas ir spēkā arī tad, ja līguma pagarinājums vienlaicīgi ietver grozījumus līguma nosacījumos par pakalpojumiem un maksām.
- 17 Saskaņā ar senāta [...] pārstāvēto otro uzskatu [...] ar “pirmo saistību posmu” ir domāts jebkurš minimālais līguma darbības termiņa ilgums, ko nosaka ar pašreizējiem gribas izteikumiem. Kā izriet no 47. apsvēruma (skat. 12. punktu), beidzoties saprātīgam minimālajam termiņam (kas direktīvā noteikts ne ilgāk kā 24 mēneši), jebkurā gadījumā [ir jāsniedz] patērētājam iespēja izbeigt līgumu arī konkurences apsvērumu dēļ. Pamatojums, kas minēts 47. apsvērumā, ir spēkā neatkarīgi no tā, vai runa ir par sākotnējo līgumu vai pagarinātu līgumu. Ja 16. punktā pārstāvētais uzskats būtu pareizs, nedz toreiz, nedz tagad nepastāvētu skaidru norādījumu par tādu pagarināto līgumu darbības ilgumu, kas stājas spēkā uz pašreizējo gribas izteikumu pamata, ja – kā argumentē atbildētāja – Direktīvas (ES) 2018/1972 105. panta 1. punkta pirmajā teikumā vārda “pirmais” izlaišana, salīdzinot ar iepriekšējo noteikuma formulējumu, tiktu klasificēta kā vienkārša redakcionāla kļūda bez saturiskas nozīmes. Turklāt 16. punktā minētais uzskats līguma grozījumu nozīmi vērtē pēc tā, vai saskaņā ar valsts tiesību aktiem tas ir tikai līguma pagarinājums (lai arī ar grozījumiem līguma saturā) vai tā sauktā “novācija” (jauna līguma noslēgšana, pilnībā izbeidzot iepriekšējo līgumu), tādējādi padarot direktīvas interpretāciju atkarīgu no valsts jēdzieniem. Saskaņā ar senāta pārstāvēto uzskatu jēdziens “pirmais saistību posms” ir jāsaprot pretēji līguma darbības laika automātiskai pagarināšanai, kas toreiz tika minēta Direktīvas 93/13/EEK pielikuma [1. punkta] h) [apakšpunktā] un tagad arī Direktīvas (ES) 2018/1972 105. panta 3. punktā. Tādējādi tiktu skaidri nošķirtas regulējuma jomas gan saskaņā ar Savienības tiesību aktiem, gan valsts tiesību aktiem. Direktīvas (ES) 2018/1972 105. panta 1. punkta pirmajā teikumā vārda “pirmais” izlaišanu, salīdzinot ar iepriekšējo noteikuma formulējumu, senāta uzskatā var izskaidrot ar to, ka automātiskās pagarināšanas jautājums tagad ir noregulēts uzreiz sekojošajos turpmākajos punktos.
- 18 Atbildētāja uzskata, ka pagarināta līguma gadījumā patērētājam aizsardzība vairs nav tik nepieciešama, jo viņš jau zina uzņēmuma uzticamību un norēķinu praksi. Šis arguments *a priori* nav piemērojams līguma pagarināšanas gadījumā, kurā mainās izpildes pienākumi un par kuru kā vienīgo šeit ir jālemj, nemaz nerunājot

par to, ka šis apsvēruma, ņemot vērā 47. apsvērumu (skat. 12. punktu), neattaisno minimālo līguma darbības termiņu, kas ir ilgāks par 24 mēnešiem.

[..]

DARBA VERSIJA